

Botanika fanidan “Ra`nodoshlar oilasi” mavzusini noan’anaviy dars shaklida o‘tganda kichik guruhlarda ishlashning samaradorligi.

K.R.Yo’ldashev -UrDU biologiya kafedrası dotsenti, b.f.f.d.

Z. M. Egamyarova -Urganch shahar 6-son maktab psixologi,

G.M.Amanboyeva -UrDU biologiya yo`nalishi magistri,

X.D.Shavkatova -UrDU biologiya yo`nalishi magistri.

Annotatsiya. Ushbu maqolada Botanika fanidan “Ra`nodoshlar oilasi” mavzusini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida, noan’anaviy dars shaklida o‘tganda kichik guruhlarda ishlashning amaliy natijalari bayon qilingan.

Kalit so`zlar: innovatsion pedogogik texnologiyalar,vegetativ organlar,generativ organlar, qiziqarli ma’lumotlar, gerbariy.

Абстрактный. В данной статье описаны практические результаты работы в малых группах в нетрадиционном стиле урока на основе инновационных педагогических технологий по предмету «Ранодошка семья» по ботанике. **Ключевые слова:** инновационные педагогические технологии, вегетативные органы, генеративные органы, интересная информация, гербарий.

Abstract. This article describes the practical results of working in small groups on the subject of Botany subject "Ra`nodoshka family" based on innovative pedagogical technologies, in the form of a non-traditional lesson.

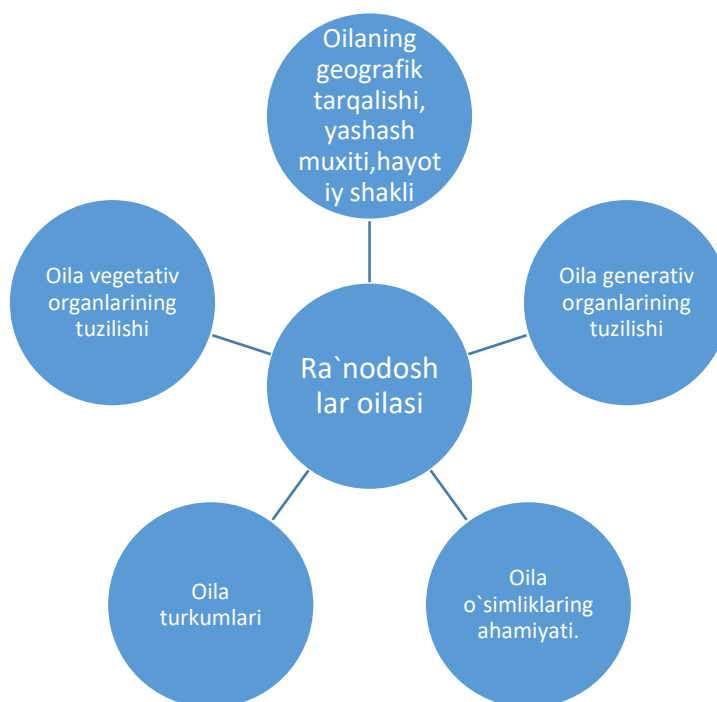
Key words: innovative pedagogical technologies, vegetative organs, generative organs, interesting information, herbarium.

Kirish. O‘zbekistonning kelajagi, uning istiqboli, birinchi navbatda yoshlar tarbiyasiga, ularni sog‘lom qilib o‘stirishga, milliy g‘oya, milliy mafkura va o‘z vataniga sadoqat ruhida tarbiyalashga bog‘liqdir. Anashu maqsaddan kelib chiqib ta’lim sohasida yangi islohatlar amalga oshirilmoqda. Ta’lim tizimini rivojlantirish maqsadida yangi –yangi qonun va qarorlar qabul qilinmoqda hamda uning ijrosini

ta'minlash maqsadida davlat tomonidan yetarli mablag'lar ajratilmoqda. Maktab ta'lim tizimiga innovatsion pedagogik texnologiyalar joriy qilinmoqda. Ana shunday ta'lim texnologiyalaridan biri hamkorlikda o'qitish texnologiyasidir. Aynan biologiya fanlarini o'qitishda hamkorlikda o'qitish samarasini o'rganish maqsadida Xorazm viloyati Urganch shaxri 6-son umumta'lim maktabida tajriba darslari o'tilmoqda. Bunday noan'anaviy darslarni kichik guruhlarda ishlash orqali tashkil qilish katta ahamiyatga ega.

Metod va materiallar. Kichik guruh bilan ishlash tartib qoidalari

Bu dars mashg'ulotni o'tkazish uchun o'quvchilarga oldindan mavzuning bayoni beriladi. Dars davomida katta guruh beshta kichik guruhga ajratiladi va ularning bir joyda to'planib o'tirishi uchun sharoit yaratiladi. O'qituvchi tomonidan har bir kichik guruh uchun alohida topshiriqlar tayyorlab kelinadi. Bu topshiriqlar har bir guruhga alohida shaklda: ta'rif berish, amaliy ish, rasmga ta'rif, test savollari tarzida beriladi. Qaysi guruhga qanday topshiriqlar tushishi dastlab noma'lum bo'ladi va sardorlar tomonidan tanlab olinadi.

1-topshiriq: Oilaning geografik tarqalishi, ekologik yashash muhiti va hayotiy shakli: (ta'rif berish.)

Bunda kichik guruhdagi har bir o`quvchiga topshiriqlar mavjud. O`quvchilar xarita, rasm, sxemalar orqali oilaning geografik tarqalishi, ekologik yashash muhiti va hayotiy shakliga ta`rif beradilar va asoslab beradilar. Har bir to`g`ri bajarilgan ish va to`g`ri ta`rif uchun har bir talabaga maksimal 10 balldan qo`yiladi. Guruhga shu ish yuzasidan qo`shimcha savollar beriladi. 3ta savol, har bir to`g`ri savolga maksimal 5balldan, jami 15 ball beriladi. Jamoaning tartib saqlaganligi va intizomiga amal qilgani uchun 5 ball ajratiladi.

Dars boshlanishidan har bir talabada 30 ball yig`ilgan bo`ladi, ya`ni amaliyot darsga tayyorgarlik (xalat), rasm daftari, qiziqarli ma`lumotlar daftari, amaliy daftari to`liq bo`lgani uchun.

2-topshiriq: Oila vegetativ organlarining tuzilishi: (amaliy ish).

Bu shartda guruhdagi o`quvchilar tayyorlangan savollar bo`yicha gerbariy, rasm va natural ko`rgazmalar asosida o`simliklarning vegetativ organlari (ildiz, poya, barg)ning tuzilishi va vazifalarini ko`rsatib batafsil ta`rif beradilar. Bunda guruhning hamma a`zolari qatnashadi, har bir organga to`g`ri ta`rif uchun, har bir talabaga 10 balldan beriladi. Qo`shimcha 3 ta savol beriladi va 5 balldan 15 ni qo`lga kiritadi. Jamoaning tartib saqlaganligi va intizomiga amal qilgani uchun 5 ball ajratiladi.

Dars boshlanishidan har bir talabada 30 ball yig`ilgan bo`ladi, ya`ni amaliyot darsga tayyorgarlik (xalat), rasm daftari, qiziqarli ma`lumotlar daftari, amaliy daftari.

3-topshiriq: Oila genarativ organlarining tuzilishi: (amaliy ish).

Bu shartda ham guruhdagi o`quvchilar tayyorlangan savollar bo`yicha gerbariy, rasm va natural ko`rgazmalar asosida o`simliklarning generativ organlari (gul, meva, urug`)ning tuzilishi va vazifalarini ko`rsatib batafsil ta`rif beradilar. Bunda guruhning hamma a`zolari qatnashadi, har bir organga to`g`ri ta`rif uchun, har bir talabaga 10 balldan beriladi. Qo`shimcha 3 ta savol beriladi va 5 balldan 15 ni qo`lga kiritadi. Jamoaning tartib saqlaganligi va intizomiga amal qilgani uchun 5 ball ajratiladi.

Dars boshlanishidan har bir talabada 30 ball yig`ilgan bo`ladi, ya`ni amaliyot darsga tayyorgarlik (xalat), rasm daftari, qiziqarli ma`lumotlar daftari, amaliy daftari.

4-topshiriq: Oilaning turkumlari: (rasmga ta`rif).

Bu shartda ko`rgazma rasmlarda oilga kiruvchi turkumlar o`simlik turlarining rasmlari ko`rsatilgan. O`quvchilar rasmida ko`rsatilgan har bir turga to`g`ri va aniq ta`rif berishi kerak. Bunda har bir talaba bitta turkumga kiruvchi jami 5 ta turni ta`riflaydi, har bir to`g`ri javobga 10 ball qo`yiladi. 3 ta qo`shimcha savol beriladi va bunga ham 5 balldan 15 ball qo`lga kiritiladi. Jamoaning tartib saqlaganligi va intizomiga amal qilgani uchun 5 ball ajratiladi.

Dars boshlanishidan har bir talabada 30 ball yig`ilgan bo`ladi, ya`ni amaliyot darsga tayyorgarlik (xalat), rasm albomi, qiziqarli ma`lumotlar daftari, amaliy daftari.

5-topshiriq: Oila o`simliklarining ahamiyati: (test). Bu shartda guruh ishtirokchilari mavzu haqidagi bilimlarini test ko`rinishidagi topshiriq orqali javob beradi. Guruhga jami 25 ta test beriladi, har bir a`zo uchun 5 ta test to`g`ri keladi. Har bir to`g`ri testga 2 balldan jami 10 ball beriladi. Qo`shimcha 3ta savol beriladi va 5 balldan 15 ball qo`lga kiritiladi. Jamoaning tartib saqlaganligi va intizomiga amal qilgani uchun 5 ball ajratiladi.

Dars boshlanishidan har bir o`quvchi 30 ball yig`ilgan bo`ladi, ya`ni amaliyot darsga tayyorgarlik (xalat), rasm daftari, qiziqarli ma`lumotlar daftari, amaliy daftari.

Har bir shart uchun 5 minutdan vaqt beriladi, barcha guruh uchun jami 30 minut vaqt ajratiladi. Yuqoridagi shartlardan asosiy maqsad o`quvchilar o`zlari uchun asosiy bo`lgan 50 ballni qo`lga kiritishidir.

Agarda shartlarni bajarish davomida tartib-intizom buzilsa, shovqin suron va boshqa nojo`ya harakatlar kelib chiqsa, jarima tarzida 5 balldan olib tashlanadi. Dars davomida butun jarayon o`qituvchi nazorati ostida bo`ladi. O`qituvchi dars jarayonida qiyinchilikka duch kelishi inobatga olinib, o`quvchilardan bittasini o`ziga assistent yoki ekspert sifatida yordamchi qilib olishi mumkin. O`quvchilar guruhiy baholanganda ularning natijalari doskaga chizilgan jadvalga tushurib boriladi va dars oxirida asosiy jadvalga o`tkaziladi. Mashg`ulot oxirida natijalar (ballar) quyidagi jadvalga tushiriladi va bunda har bir talaba hamda har bir guruh o`zining bahosini bilib olishi mumkin.

Natija va munozara. Yuqoridagi topshiriqlar asosida Urganch shaxri 6- son umumta'lim maktabining 6 d- sinfida botanika darsi noan'anaviy dars shaklida o'tkazildi. Quyidagicha natija kuzatildi.

1-jadval .No'anaviy darsda o'quvchilarning to'plagan ballari.

№	F. I. Sh.	O'quvchilarning darsga Mos ravish kiyinishi (xalat, qo'lqo'rg'och) 15 ball	Amaliy mashg'ulot daftarining to'liq yozilganligi ball	Rasm daftar to'liqchizilganligi 5 ball	Qiziqarli ma'lumotlar daftarining to'liq yozilganligi 5 ball	Guruh dars faoliyati (ballar) 70 ball	Umumiy ball
1	Allaberganova Guloyim Oybek qizi	15	4	5	4	45	73
2	Alisherov Javohir Oybek o'g'li	15	5	4	4	60	88
3	Allaberganova Farangiz Xamza qizi	15	5	5	5	40	70
4	Adilbekov Umrbek Farxodovich	15	5	5	5	45	75
5	Atanazarova Gulinoza Rashid qizi	15	4	5	4	60	88
6	Farhodova Zilolaxon Furqat qizi	15	5	5	5	50	80
7	Farhodova Hilolaxon Temur qizi	15	4	5	4	55	83
8	Jumanazarov Asliddin Frunze o'g'li	15	5	5	5	50	80
9	Kalandarov Muhriddin G'ayrat o'g'li	15	4	5	5	45	74

10	Muxtorov Temurbek Ahmadjon o'g'li	15	5	5	5	50	70
11	Pirmetova Marjona Bekzod qizi	15	4	5	4	55	83
12	Raximov Mustafo Dilshod o'g'li	15	5	4	5	45	74
13	Ro'zmatova Maftuna Ro'zmat q	15	5	5	4	50	79
14	Rahimberdiyev Shohjahon Shavkatovich	15	4	5	5	40	69
15	Ruzmetova Farangiz Temurovna	15	5	4	5	45	74
16	Tohirova Nasiba Umid qizi	15	4	5	4	55	83
17	Xasanov Shaxzod Matkarim o'g	15	5	5	5	40	70
18	G'ayibbayeva Jasmina Ulug'bekovna	15	5	4	4	40	68
19	G'oyibboyev Niyozmat Alisherovich	15	4	5	4	45	69
20	Shavkatov Dilshod Dilmurod O'g'li	15	5	5	4	40	69
21	Allaberganov Muhammadjon Ozodovich	15	5	4	4	55	83
22	Saidova Hadicha Inomjon qizi	15	4	5	4	45	73
23	Karimbayev Abdulaziz Furqat o'g'li	15	5	5	5	40	70
24	Yo'ldoshev Muhammad Bekcha o'g'li	15	4	4	4	42	69
25	Kamilov Kamron Elmar o'g'li	15	4	5	5	48	77

Xulosa. Bu dars mashg'uloti avvalgi o'tkazilgan anana'viy dars mashg'uloti bilan taqqoslaganda natijalar quyidagicha bo'ldi:

1. An'anaviy darsda o'zlashtirish 80% ni, sifat o'zlashtirish 16 % ni tashkil qildi.
2. Noan'anaviy dars o'tganda ya'ni kichik guruhlarda mashg'ulot olib

borganda o'zlashtirish 100 foizni, sifat o'zlashtirish 64 % ni tashkil qildi.

3. An'anaviy darsda ba'zi o'quvchilarning darsga mos kiyinmasligi, amaliy mashg'ulot daftari, rasm daftari, qiziqarli ma'lumotlar daftari to'liq emasligi hatto ba'zi o'quvchilarning rasm daftarini olib kelmasligi ham kuzatildi.

4. Noan'anaviy darsda o'quvchilarning amaliy mashg'ulot daftarining to'liq yozilishi, rasm daftarini to'liq chizilishi va toza saqlashi, qiziqarli ma'lumotlar daftarini oxirigacha yozib kelishi va albatta amaliy mashg'ulotda kiyimlari (xalat, qo'lqop) bilan qatnashishi kuzatildi.

5. An'anaviy darsda faqat ayrim o'quvchilar mashg'ulot mavzusini yaxshiroq bilishi va uni gapirib berib baho olish uchun harakat qilishi kuzatildi.

6. Noan'anaviy darsda talabalar jamoa bo'lib ishlash, ko'nikmasini hosil qilishi berilgan topshiriqlarga ma'suliyat bilan yondashishi, jamoani va o'zini yuqori natijasi uchun astoydil kurashishi dars mavzusining faqat yuzaki o'qib kelish emas, balki uning mazmun mohiyatini chuqur o'rganishi, chuqur tahlil qilishi, o'quvchini mustaqil fikrlash qobiliyatining oshishi kabi ijobiy natijalar kuzatildi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Azixodjaeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent, 2006 y.

2. J.O.Tolipova, A.T.Gafurov. Biologiya ta'limi texnologiyalari. Toshkent, 2002

3. J.Tolipova va boshkalar. Botanika. 5-6 sinflar metodik qo'llanma. Toshkent, 2003 y.

4. Tolipov O'Q Usmonboyevna M pedagogik texnologiyalarning tadbiqiy asoslari. O'quv qo'llanma Toshkent « Fan » 2006y